

## ISPUNJAVANJE SOCIO-EMOTIVNIH POTREBA DAROVITIH PO SENG SMPG METODI

---

**Apstrakt:** Podbacivanje nije samo rezultat neodgovarajućeg školskog programa. Neprofitna organizacija SENG je nastala 1981. godine u Americi kako bi podržala potrebe darovite, talentovane i dvostruko izuzetne dece (2E). Različitim vidovima aktivnosti, literaturom i metodama, SENG nastoji pomoći, pre svega roditeljima darovite dece, zatim drugim vodičima darovitih, kroz radionice po SENG SMPG metodi, ali i samim darovitima kroz vodene diskusije. Uz to se zalaže da daroviti dobiju kvalitetnu stručnu pomoć kroz pronalaženje savetodavaca, pedagoga, psihologa i drugih zdravstvenih radnika, obučenih za rad sa darovitom decom, koji neće pogrešno proceniti darovito dete.

**Ključne reči:** socio-emotivne potrebe darovitih, 2E, SENG SMPG metoda.

---

### Uvod

Socio-emotivne potrebe darovitih su glavna preokupacija SENG-a. Naziv je akronim od, na engleskom, *Supporting Emotional Needs of Gifted : Podržavanje socio-emotivnih potreba darovitih*. Praksa je pokazala da je ovoj deci potrebna socio-emotivna podrška kako bi se razvili u rezilijentne, psihički zdrave i ispunjene osobe. Na taj način se i značajno umanjuje rizik od podbacivanja, jer se podbacivanje kod darovitih ne dešava samo zbog neadekvatnog školskog / akademskog podsticanja. Pomoć koju SENG pruža, pre svega, darovitima i njihovim porodicama može biti od vitalnog značaja za razvoj dece visokog intelektualnog potencijala tamo gde država i školski sistem zakažu.

*Istorija organizacije.* Organizacija SENG je nastala 1981. godine u Americi, kako bi podržala socio-emotivne potrebe darovite, talentovane i dvostruko izuzetne dece (2E). Njen osnivač je dr Džejm T. Veb. Rana istorija SENG-a počinje u državi Ohajo u gradu Dejtonu, na mladom državnom Univerzitetu Rajt (Wright). SENG je na tom univerzitetu ukućila Školu profesionalne psihologije / School of Professional Psychology (SOPP).

Priča je počela 1980. godine sa samoubistvom darovitog i talentovanog sedamnaestogodišnjaka Dalasa Egberta (Dallas Egbert) čiji su se roditelji približili dr Vebu, tada zameniku dekana SOPP-a da bi pitali o mogućnosti da se razvije program na Univerzitetu Rajt za porodice darovite dece. Oni su bili naročito zainteresovani za emotivne potrebe ove dece zbog sopstvenih poteškoća da pronađu pomoć za svog sina. Dr Veb, bivši direktor Psihološke službe u Dečijem medicinskom centru u Dejtonu, prepoznao je potrebu za takvom uslugom i brzo kreirao program koji je ujedno ispunjavao potrebe studenata na postdiplomsim studijama SOPP-a. Porodica Egbert i dr Veb su se pojavili na televiziji, u

---

<sup>1</sup> giftedlab@outofblue.co

jednom šou-programu 1981. godine, u kojem se javilo 20 000 gledalaca iz čitave zemlje, što je bio znak da se ovaj program bavi realnom potrebom. Kako bi odgovorili na potrebe za konsultacijama, SOPP je organizovao radionice i obuku za psihologe, savetnike, nastavnike i druge profesionalce. Ujedno je kreirana jedna vrsta radionice, vođene grupne diskusije pre svega namenjena roditeljima sa 10 ključnih problematika za porodice sa darovitom decom: SENG SMPG metoda. Novi program je brzo privukao studente, fondove i javnu pažnju. Iako je SENG bio uspešan i rezultirao u ispunjavanju realne socijalne potrebe, te doprineo razvitku novog znanja, boljoj obuci profesionalaca i uvođenju novih metoda intervencije, desilo se ono što se tipično dešava na modernim univerzitetima gde se prioriteti menjaju vremenom te druge stvari postaju važnije za finansiranje. U Americi, fokusirati se na darovitu decu i odrasle se činilo nekako elitistički i nedemokratski. Od tada, SENG deluje kao neprofitna organizacija i veoma je aktivna u Americi.

Godinu dana od osnivanja SENG-a, 1982. godine osnovana je i izdavačka kuća *Great Potential Press* u Dejtonu u državi Ohajo, prvobitno pod imenom *Ohio Psychology Publishing Company*, te kasnije, *Gifted Psychology Press*. Te godine je izdata knjiga „Voditi darovito dete / Guiding the Gifted Child” dr Veba, Elizabete Mekstrot i Stefani Tolan koja je doživela veliki uspeh kod roditelja i pedagoga, zato što je nudila prizemne i praktične savete kako se nositi sa uobičajenim problemima darovite dece. Ova mala knjiga je prodana u više od 125 hiljada primeraka i postala je osnovna potrepština, tj. priručnik na radionicama : vođenim diskusijama roditelja darovite dece. Mnoge su knjige ove izdavačke kuće dobile nagrade i doživela višestruka izdanja. Od 65 knjiga koje je objavio *Great Potential Press*, polovina njih je bila nagrađivana (izvor: <https://www.greatpotentialpress.com/about-us>). Nekoliko knjiga su dobile višestruke nagrade. Ipak, najveći uspeh su svedočenja roditelja, nastavnika i drugih osoba na koje su knjige imale pozitivan uticaj u njihovom porodičnom ili profesionalnom životu i time promenile mnoge živote.

U avgustu 2018. godine, osnovan je ogranak tj. partnerska organizacija *SENG Europe* koja će delovati na području Evrope. Asocijacija *Out of Blue* u okviru programa *GiftedLab*, nastala u martu 2018. godine, promovise i širi rad SENG-a kroz radionice, predavanja, prevode knjiga na Balkanu. Druga knjiga koja danas služi kao priručnik na radionicama je objavljena 2007. godine, „Vodič za roditelja darovite dece”/ „A Parent’s Guide to Gifted Children”, koja će biti izdata na naš jezik najkasnije 2020. godine. Prevod već postoji i urađen je u organizaciji programa *GiftedLab Out of Blue* asocijacije. Izdavač će biti Psihopolis. Priručnik koji služi za obuku sertifikovanih facilitatora ove metode, *Gifted Parents Group: The SENG Model, 2nd Edition* dr Veba i Mr Devries bi takođe trebao biti objavljen čim se budu stekli uslovi za to, tj. kada se bude krenulo sa obukama voditelja radionica po SENG metodi na Balkanu. SENG SMPG radionice su namenjene koordinatorima programa za darovite, nastavnicima i drugim pedagogima, savetnicima, iskusnim roditeljima, socijalnim radnicima, psiholozima i drugim zdravstvenim radnicima.

### **Zašto raditi i obraćati pažnju na socio- emotivne potrebe darovitih?**

Biti darovit, pre svega, znači imati poseban unutrašnji psihološki doživljaj sebe i sveta koji nas okružuje. Ova grupacija je veoma raznovrsna i teško ih je staviti u kategorije, mada su neki stučnjaci koji se bave temom darovitosti uspeali da naprave nekoliko kategorizacija tipova darovitih.

SENG takođe stavlja akcenat na heterogenost grupe darovitih. Radi se o širokom „spektru” karaktera i ličnosti u kojima su naročito neobična deca koja su dvostruko-izuzetna. Ovaj naziv sa skraćenicom „2E” se odnosi na darovitu decu koja spadaju u posebnu grupu darovitih heterogenog tipa, jer pored darovitosti imaju i neku od poteškoća u učenju, pate od hiperaktivnosti, Aspergerovog sindroma ili drugih poteškoća.

Različitim vidovima aktivnosti i specijalizovanom literaturom, SENG nastoji pomoći, pre svega roditeljima darovite dece, te ostalim vodičima darovitih. Radionice i vođene diskusije se organizuju i za mlade i odrasle darovite. Organizuju se i online radionice-vođene diskusije za roditelje i darovite, te male ili velike konferencije po Americi. Uz to, SENG se zalaže da daroviti dobiju kvalitetnu stručnu pomoć kroz pronalaženje savetodavaca, pedagoga, psihologa i drugih zdravstvenih radnika, obučanih za rad sa darovitom decom, koji neće pogrešno proceniti darovito dete (SENG-ova tzv. Misdiagnosis Initiative).

Sav rad SENG-a kroz aktivnosti i izdavaštvo bazira se na filozofiji i dubokom uverenju, potvrđenom rezultatima istraživanja i studija, da socio-emotivne karakteristike darovitih sačinjavaju integralni deo sposobnosti ove dece da uče i postižu uspeh. One su jednako značajne kao i promene u školskom programu, te su stoga značajan faktor koji se mora uzeti u obzir kod kuće i u školi. Odrasli koji razumeju ove karakteristike i potencijalne probleme koji se sa njima povezuju u stanju su da osiguraju da se socijalne i emotivne potrebe darovite dece ispunjavaju, te da dobijaju odgovarajući nivo izazova na časovima. U nekim slučajevima samo je potrebno da se pruži odgovarajući školski program, dok nekima treba pomoći na oba polja, akademskom i socio-emotivnom.

Ne samo da roditelji boljim razumevanjem svoje darovite dece imaju više mogućnosti da im se približe i budu istinska podrška u odrastanju, nego se oni mogu bolje i zauzeti za svoju decu kada se treba izboriti za njih u školi za individualni program ili u društvu koje ne vrednuje dovoljno različitost, na njihovo pravo na različitost.

Pomažući nastavnicima da razumeju šta treba darovitoj deci, može da transformišemo nastavu i učini školu zanimljivijom za učenike. Nastavnici mogu da nauče kako da dospeju do najpametnijih učenika na njihovim časovima i obezbede radni materijal koji je izazovan i motivišući, koji vraća uzbuđenje u učenje.

Obezbeđivanjem informacija o specifičnom funkcionisanju darovitih tako da psiholozi i drugi zdravstveni radnici mogu da izbegnu postavljanje pogrešne dijagnoze darovite dece i odraslih, pravi razliku kod mnogih porodica. Uz to, odrasli često prepoznaju sebe na stranicama knjiga koje čitaju, te na taj način i sami sebi pomažu da se bolje razumeju.

### **O samoj SENG SMPG metodi**

*Teme radionica po SENG SMPG metodi za roditelje* tretiraju uobičajene „probleme” darovite dece. Obrađuju se po ovom redosledu u formatu od 6, 8 ili 10 nedelja od po sat i po nedeljno:

- prva nedelja: Karakteristike darovite dece;
- druga nedelja: Komunikacija, ključ (dobrih) odnosa;
- treća nedelja: Motivacija, entuzijazam i podbacivanje;
- četvrta nedelja: Uspostavljanje discipline i učenje vladanja samim sobom;
- peta nedelja: Intenzitet, perfekcionizam i stres;
- šesta nedelja: Idealizam, nesreća i depresija;
- sedma nedelja: Poznanici, prijatelji i vršnjaci;
- osma nedelja: Jedinici, braća i sestre;
- deveta nedelja: Vrednosti, tradicija i jedinstvenost;
- deseta nedelja: Kompleksnosti uspešnog roditeljstva.

Ovih 10 tema su odabrane zato što se često sreću kao problematične kod darovite dece, njihovih roditelja, braće i sestara. Ovaj redosled je izabran zato što prirodno teče od jedne teme ka drugoj. Na svakoj seansi, roditelji dele informacije, situacije, zajednička iskustva i brige. Voditelji (facilitatori) grupe i drugi roditelji nude komentare, savete i upute.

Nakon druge seanse, roditelji bi trebali da počnu sa „domaćim zadacima” koji se sastoje od izbora jedne ili dve strategije ponašanja koje im se čine zgodne za probu kod kuće sa svojom decom svake nedelje dok traje radionica. Pauza od nedelju dana je potrebna kako bi roditelji probali „domaće zadatke”, napravili neke modifikacije i videli rezultate u svojoj porodici. Važno je naglasiti da ovo nisu terapeutske grupe niti se radi o grupama pobornika za prava darovite dece i odraslih. Život čine problemi, ali fokus ovih grupa je da se nastavi sa metodama koje pospešuju pozitivan rast dece, te mogu sprečiti bihevioralne i emotivne probleme.

Postoji nekoliko činjenica koje važe za roditelje darovite dece. Prvo, oni su doživeli veoma mali broj situacija i mesta gde su mogli slobodno da pričaju o razvoju njihove dece i njihovom iskustvu kao roditelja. Drugo, ovi roditelji su se susreli sa veoma malim brojem profesionalaca, uključujući one po školama, koji barataju informacijama koje su specijalno usmerene na roditeljstvo darovite dece, posebno veoma darovite dece. Često očajnički želeći da pričaju o svojim iskustvima, ovi roditelji se osećaju isfrustrirano, suzdržano – potisnutih emocija i usamljeno. Oni navode zatim, da ne mogu da podele iskustva sa roditeljima manje sposobne dece, jer ovi drugi misle da se oni hvale. Svakako je teško poverovati da je trogodišnje dete naučilo da čita, da četvorogodišnjem detetu treba svega šest sati sna ili da ne može da se koncentriše sve dok mu ne skinete etiketu sa majice koja ga žulja. Na kraju, ovi roditelji ne znaju da su njihova deca darovita, jer nedostaje informacija o karakteristikama darovite dece. Neki roditelji imaju neispravnu ideju da su sva darovita deca genijalci. Drugi ne mogu da vide u čemu se ogleda detetova darovitost kada ono kasni u emotivnom i motornom razvoju za drugom decom.

Pravila ponašanja na radionici su sledeća:

1. *Šta se kaže na radionici, ostaje na radionici.* Šta se nauči na radionici, koristi se i deli. Radionica je sigurno mesto na kojoj roditelji razgovaraju o svojoj deci, sebi i svojim iskustvima. Sve lične informacije se ne dele izvan ovog kruga. Svi saveti, sve informacije ili strategije koje su podelili mogu se iskoristiti, prilagoditi njihovom životu i podeliti sa drugima.
2. *Nema loših odgovora.* Svaki roditelj vaspitava svoje dete na različit način, zasnovano na sopstvenom vaspitanju, iskustvu, mestu gde živi i onome što ceni. Kada se dodaju tome različiti stilovi roditeljstva oba partnera i jedinstvene potrebe ličnosti darovite dece, svi roditelji rade stvari drugačije.
3. *Vode radionica, tzv. facilitatori su na radionici vode sa strane, a ne mudraci na pozornici.* Iako su oni ljudi sa velikim iskustvom u radu sa darovitom decom i porodicama, oni su samo tu da vode radionicu, ali ne i da drže predavanja o temi. Dozvoljena su im samo „mikro” predavanja. Svi učesnici radionica su neverovatan izvor znanja, iskustva i informacija. Kombinovano znanje svake grupe je neverovatno moćan izvor informacija.

Ciljevi SENG SMPG grupa podrške roditeljima (izvor *Gifted Parents Group: The SENG Model, 2nd Edition, 6*):

1. Stvoriti okruženje u kom facilitatori obezbeđuju podršku, uputstva i profesionalni savet tako da roditelji talentovane dece mogu da interaguju i nauče jedni od drugih.
2. Poboljšati pažnju roditelja da talentovana deca i njihove porodice imaju posebne emotivne potrebe.
3. Razviti veštine roditeljstva radi obezbeđivanja emotivnog razvoja talentovane dece.
4. Obezbediti roditeljima materijale da bi se poboljšalo razumevanje:
  - karakteristika dece visokog intelektualnog potencijala;
  - programe i mogućnosti za talentovanu decu;
  - relevantne knjige i profesionalne organizacije;
  - uputstva za dublju profesionalnu pomoć.

5. Ohrabriti angažman roditelja i podršku odgovarajućim obrazovnim mogućnostima.

Voditelji (facilitatori) u SENG SMPG modelu nemaju ulogu predavača, nastavnika i eksperata, iako moraju imati dobro znanje o temi darovitosti. Oni su tu da obezbede dobro okruženje u kom će se roditelji osećati sigurno da podele svoje uspehe, ali i poteškoće. Potrebno je poboljšati samopoštovanje deteta i roditelja, jer oni predstavljaju manjinu u društvu. Nakon toga treba pomoći roditeljima da uvide značaj dobrih odnosa sa svojom decom. Toj deci je potrebno da imaju bar jednu relaciju gde se osećaju prihvaćeni kao osobe, a ne kao oni koji obavezno uspevaju u nečemu. Daroviti često čuju od drugih kritike. Džakobsenova navodi sledeće izjave kao uobičajene: *Kada ćeš usporiti? Zašto oko svega moraš brinuti?! Da li bi mogao da se držiš jedne stvari?! Tako si osetljiv i dramatičan! Tako si zahtevan. Tako si opsednut/kompulsivan. Hoćeš li ikada u životu biti zadovoljan?!* (Mary-Elaine Jacobsen, 2000).

Idealno je da na radionici budu prisutna dva voditelja (facilitatora) jer se tako postiže maksimum pažnje usmeren na grupu, te se povećava sposobnost da se prepozna šta brine grupu ili da se uoči da li neko želi da se izrazi. Bitno je da voditelj radionice omogućiti da svi dođu na red. Svaki od voditelja (facilitatora) ima svoj jedinstven stil u interakciji, tako da to dodatno doprinosi dinamici grupe. Roditelji tipično menjaju ponašanje od početka do kraja trajanja grupe. Vrlo brzo se napravi kohezija grupe pa je puno i smeha i dobre energije na ovim radionicama. U početku imaju puno pitanja, a kasnije sve manje. Svi dožive neku transformaciju nakon ove radionice. Nakon radionice, roditelji poseduju veliku količinu korisnih informacija koje mogu podeliti i imaju bolje odnose sa svojom decom i sa školom. Evo izjave jedne mame dvostruko izuzenog deteta, Dubravke Z. koja je završila u maju 2019. SENG radionicu u Rijeci:

„Sve mi se svidjelo. Ubrzano, kratko, jasno i jezgrovito. Bolje razumijem svoje dijete. Ja sam ojačala mentalno. Radionica po Seng metodi: bio je to cunami. Došao, prošao, povukao se i više ništa nije kao prije. Znam da sam krenula pravim putem. Dobro je poznavati zašto ti se neke stvari događaju, jer onda znaš kako pomoći, a znaš da će to i proći. Ne očajavaš, ne padaš u depresiju i slično zašto ti se to dešava kada znaš razlog tome”.

Postoji mogućnost da se naprave i drugi formati radionica od 6, 8 radionica kao i mogućnost da se sve to radi preko interneta. Radionice za nastavnike – pedagoške radnike i psihologe i druge zdravstvene radnike uglavnom kraće traju. Mogu biti u trajanju od sat-dva vremena, pola dana, jednog ili dva dana.

#### Literatura:

- Webb, J. T., Gore, J. L., Amend, E. R., & DeVries, A. R. (2007). *A Parent's guide to gifted children*. Scottsdale, AZ: Great Potential Press.
- Webb, J. T., Gore, J. L., Amend, E. R., Webb, N. E., Goerss, J., Beljan, P., & Olenchak, F.R. (2005). *Misdiagnosis and Dual diagnosis of gifted children and adults: ADHD, bipolar, OCD, Asperger's, Depression, and other disorders*. Scottsdale, AZ: Great Potential Press.
- DeVries, A. R., Webb, J. T., *Gifted parent groups: the SENG model*, 2<sup>nd</sup> Edition / Arlene R. DeVries, James, T. Webb Scottsdale, AZ: Great Potential Press.
- Jacobsen, M. E., Psy. D., (2000). *The Gifted Adult, A Revolutionary Guide for Liberating Everyday Genius*. New York: Ballantine Books.

**Miona Majstorovic Lemaître**  
GiftedLab Out of Blue,  
SENG SMPG certified Facilitator

### **FULFILLING OF SOCIO-EMOTIONAL NEEDS OF THE GIFTED WITH SENSG SMPG METHOD**

**Summary:** Underachievement is not only the result of inadequate school curriculum. Organisation SENG was founded in 1981 in America in order to support the needs of gifted, talented and twice- exceptional children (2 E). Through different forms of activities, literature and methods, SENG tends to help, first of all parents of gifted children, other guides of gifted through SENG SMPG method's workshops but also gifted themselves through guided discussion sessions. In addition to this, it advocates gifted getting good quality professionals' help through counsellors, educators, psychologists, other healthcare professionals trained to work with gifted children and won't misdiagnose them.

**Key words:** socio-emotional needs of gifted and 2E, SENG SMPG Method.

